

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Summa Jurisprudentiae Sacrae Universae, Seu Jus
Canonicum, Secundum quinque Decretalium Gregorii
Papae IX. Titulos explicatum**

Pichler, Vitus

Bibliopolarum Augustanorum, 1723

VD18 VD18 12190187-ddd

3. Prælatorum Episcopô inferiorum, & Regularium. Ubi etiam de
Protonotariis & Parochis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98739)

nationem earundem in Spiritualibus, si sint immediate subjectæ Sedi Apostolicæ. 19. quoad elemosynas nimis importunè exigi solitas. 20. quoad punitionem notoriè & cum scandalo delinquentium extra Monasteriū; tunc enim potest Episcopus urgere Superiorem, ut intra præfixum à se tempus severè tales puniat &c. ipse tamen punire nequit, vel etiam capere, nisi post enormè crimen fugam adornent. Hos casus expressit Tridentinum.

Speciato autem jure antiquiori Episcopis subiunguntur Exempli in sequentibus. 1. in causa hæresis, & criminum ad S. Inquisitionis tribunal pertinentium, ubi hoc tribunal non est introductum (ut in Germania) c. 9. *fin. de heret.* 2. in executione ultimarum voluntatum, exemptis commissa *Clem. un. de Testam.* 3. quoad excommunicationem in eos ferendam, qui Sacramentum Extreme Unctionis, vel Eucharistiæ, sine extrema necessitate administrant Parochianis absque licentia Parochi vel Matrimonia solemnizant. *Clem. 1. de Privil.* 4. quoad Confessarios Monialium, & administratores bonorum earundem item quoad electionem Abbatis vel Præpositi, cui per se vel per alium præesse potest cum Superioribus Regularibus. Bulla Greg. XV. quæ incipit, *Inscrutabili*. 1623. edita. 5. in petitione Chrismatismatis, consecratione Ecclesiarum, & in omnibus, quæ sunt Ordinis Episcopalis. c. 19. *de Præscr.* 6. quoad denunciationem excommunicationis, si sint notoriè excommunicati, in ordine ad eos vitandos. per *Clem. cit.* 7. in defectu administrationis iustitiæ datur recursus ad Episcopum. Hòs & plures alios casus vide apud Barbos qui allegat. 105. à n. 14. refert quinquaginta duos, & apud Chokier, qui de *Jurisdic. Ordinari.* in *Exemptis*. p. 2. q. 45. recenset omnino centum & edecim.

§. 3.

De Potestate Prælatorum, Episcopis inferiorum, præsertim Regularium. Ubi etiam de Proto-Notariis & Parochis.

20 Sciendum, Proto-Notarios Apostolicos (quasi primos Notarios) hodie in duplici classe constitui: aliqui dicuntur *Participantes*, qui scilicet Romæ in Curia officium obtinent cum Dignitate, erantque olim numerò septem per septem Urbis Romanæ partes divisi, ut perquirent, conscriberentque SS. Martyrum gesta; hodie, autem à Sixto V. in Bulla *Romanus Pontifex*. & Bull. *Laudabilis*. ad numerum duodecim ampliat variâ privilegia consecuti sunt, eorumque officium consistit in annotandis iis, quæ in publicis Consistoriis geruntur: & in conscribendis, cum rogantur, authenticis instrumentis, ac expediendis Bullis. Dufresne in *glossario v. Notarius*; quamvis in dispositionibus & Bullis Pontificiis non subscribant nomen Proto-Notarii, sed *Notarii* tantum. Barb. *J. E. U. l. i. c. 13*. Alii autem sunt & vocantur *non-Participantes*, seu *Titulares*, vel *Honorarii*, qui nullum speciale officium obtinent in Curia Romana, nec Dignitatem habent, nisi eatenus, ut ipsis causæ Papales delegari possint. Ampliori hi gaudet no-

mine, quàm privilegiis, & vix non videntur numerò. Participantes in sola Curia Romana præcedunt Abbates, ceteri autem nullibi. Per Abbates veniunt Prælati inferiores Episcopi; & alii sunt *Seculares*, alii *Regulares*. Ad Regulares reducuntur varii variarum Religionum Præpositi, nempe *Generales*, *Provinciales*, *Locales*, prout nimirum vel toti Ordini Religioso, vel integræ provincie, vel alicui loco particulari præfunt. Post hos veniunt *Parochi*, seu (ut etiam appellantur) *Plebani*, *Curiones*. Proprii *Sacerdotes*, qui & ipsi jurisdictionem aliquam Ordinariam & curam animarum exercent in particularibus locis tanquam Rectores immediati, quibus etiam æquiparantur *Vicarii perpetui* in spiritualibus. De Archidiaconis, Archiepiscopis & Decanis, Vicario Generali, quibus etiam competit jurisdictio Ordinaria, jam actum est suis locis, de Capitulo autem Cathedrali Sede vacante agitur *tit. 9. lib. 3*. De Capitulis verò Ecclesiarum Collegiatarum, uti & Regularium non-exemptarum, cum ad illa non transeat jurisdictio Ordinaria, Sede vacante, sed devolvatur ad Episcopum, nihil occurrit explanandum.

Dico 1. Prælati Regulares in suos subditos, Religiosos non solum habent potestatem dominativam, sed etiam jurisdictionem Ecclesiasticam Ordinariam quasi Episcopalem in foro tam externo quàm interno. Sumitur ex c. 2. *de Sent. Excom.* & communi DD. quia Prælati Regulares respectu suorum sunt loco Episcopi, eosque sibi devinctos habent voti obedientie. Dixi 1. *Prælati Regulares*, etiam non-exempti à jurisdictione Episcopali. 2. *in subditos Religiosos*, quibus accensentur etiam Novitii ex privilegiis à Sixto IV. Clemente IV. & Paulo V. concessis. In subditos autem *Seculares* non se extendit potestas dominativa; imò nec jurisdictio Ecclesiastica, nisi tales Prælati habeant etiam territorium aliquod, quasi parvulam dioccesim, à jurisdictione Episcopali exemptum etiam quoad populum, uti habere perhibetur Abbas Princeps ad S. Gallum in Helvetia. 3. *potestatem dominativam*, quæ est jus quoddam Prælati ratione voti obedientie & traditionis sui in Religionem radicaliter ortum, ad imperandum Religiosis ea, quæ sunt conformia Instituto Regulari, & ad utendum illorum operibus, prout ad observantiam & disciplinam Regularem convenire judicaverint Prælati. Vocatur hæc potestas etiam *Oeconomica*, quia vi hujus administrare & defendere debent Prælati bona Monasterii; item *Domestica*, quia similis est illi potestati, quam pater habet in filium. Differt autem à potestate jurisdictionis, quia spiritualis non est, nec publica, sed privata, & solum se extendens ad moderatam coercitionem; quamvis quandoque possit utraque concurrere, dominativa nimirum si Superior præcipiat in virtute obedientie, & simul jurisdictionalis, si simul præcipiat sub pœna censuræ. 4. *jurisdictionem Ecclesiasticam Ordinariam*, quam proinde delegare possunt aliis, ut ceteri Judices Ordinarii. 5. *in foro externo*, scilicet in ordine ad corrigendum;

dam, penitentium, etiam per censuras, & ejiciendum incorrigibiles. arg. c. 10. de Majorit. ad dispensandum in votis, juramentis, & aliis, in quibus nempe Episcopus dispensat cum suis discipulis. Item in observatione regularum, exceptis tamen iis, quæ ad habitum, tria vota, & substantiam Religionis pertinent. Et hæc potest Prælati etiam in absentes, quia subditi Religiosi sunt ei personaliter obligati per votum obedientiæ. Ut adeo Episcopus quoad ea, quæ spectant ad disciplinam domesticam, observationem regularum, votorum, modum vivendi, officia, promotiones, coercitiones Religiosorum, se immiscere non possit. per c. 5. de Tempori. Ordin. nisi forte discretio Abbatis non sufficiat. per c. 2. cit. vel nisi Prælati Regularis negligens sit, aut nisi Religiosus extra claustra sine licentia degens scandalose delinquat. Trid. S. 6. c. 3. de Ref. Imò can. 17. caus. 18. q. 2. datur Episcopis potestas in Monasteriis non exemptis disciplinam quoque domesticam procurandi, Religiosis & Clericis Sæcularibus communem; quoad hujusmodi enim Prælati non exempti plenam & quasi Episcopalem nec in suos subditos Regulares jurisdictionem obtinent. 6. in foro interno; & hinc possunt suos absolvere vel per se, vel alios, à quibusvis peccatis, ante vel post ingressum Religionis commissis, & à Censuris, à Jure, vel homine latis, non specialiter reservatis Superiori, ut desinunt ex c. 29. de Sent. Excomm. si tamen Censura esset lata ab homine, præsertim à Superiore, & in aliquem nominatim, debet Superior moneri de absolutione impertita & satisfactione præstita à censurato. Præterea integrum est ipsis aliquos casus, & graviora peccata suæ absolutioni reservare, sed post Constit. Clementis VIII. quæ incipit, *Ad futuram rei memoriam*, sine consensu Capituli non plures quam 11. nec alios, quam ibi expressos casus, exceptis tamen Superioribus Societatis JESU, in qua ferè omnia peccata mortalia, in actum externum prodeuntia, reservantur.

Quæres, quæ potestate polleant Abbates, & alii Prælati Monialium? R. 1. Dominativa, seu gubernativa, æconomica, & Materna; vi cuius possunt suis Monialibus præcipere, delinquentes corrigere, officia dividere, bona temporalia administrare, & alia agere, quæ potest quævis Materfamilias. Item obtinent aliquo modo jurisdictionem spirituales in ordine ad precipiendum ea, quæ ad salutem animæ, & regularum observationem pertinent; quia hujusmodi potestatem requirit utilitas tum temporalis tum spiritualis, ac salutare regimen Monialium. Quin ex delegatione summi Pontificis possunt conferre beneficia, & in iis pleno jure sibi subiectis instituere Clericos, atque sic aliquem actum jurisdictionis propriè spiritualis exercere; quæ tamen institutio non est *authorizabilis* seu collativa curæ animarum, utpote cuius incapaces ipsæ sunt, sed tantum est collatio tituli, & possessionis. Unde R. 2. Cœminæ, adeoque & Abbatis, nec privilegio Papæ habilitari possunt ad jurisdictionem propriè spirituales, quæ supponat potestatem

Lib. I. R. P. Pichler.

Clavium & Ordinem Sacramentalem; quia Jure Divino sunt incapaces Ordinum. Nihil tamen prohibet, eis ex privilegio Apostolico conferri jurisdictionem propriè spirituales aliam, v.g. ad ferendas censuras, ad dispensandum in votis &c. quia non apparet sufficiens ratio id negandi.

Dico 2. Proto-Notarii Participantes non solum sunt exempti à jurisdictione quorumcunque Ordinariorum, sed etiam habent privilegium creandi Doctores & Notarios publicos, legitimandi spurios ad successionem hereditariam, deferendi arma, testandi de bis mille ducatis, acquisitis ex proventibus Ecclesiasticis &c. Bull. *Laudabilis* Sixti V. *Titulares* autem & non Participantes, præterquam quod aliis Clericis nullam Dignitatem habentibus præferantur, habent privilegium gestandi Rochetum & Mantelletum coloris vel nigri vel violacei, adeoque aliquem habitum Prælatorum, item utendi pileo super suis insignibus gentilitiis &c. Barb. loc. cit. *Rochetum* vocant vestem lineam, Episcoporum & Abbatum propriam, cum manicis strictioribus, quasi parvum roccum. Dufresne Lit. R.

Dico 3. Parochi habent jurisdictionem Ordinariam, non in externo, sed interno foro conscientiæ. Communis cum gl. in can. 38. caus. 11. q. 1. Colligitur etiam ex Trid. S. 23. c. 15. de Ref. Unde suos parochianos, item vagos, & peregrinos ex consensu tacito suorum parochorum, bona fide ad suam parochiam accedentes & confitentes, absolvere possunt ab omnibus peccatis & censuris non reservatis Papæ vel Episcopo. Ipsi verò Parochi, imò quilibet Sacerdotes Sæculares, vi consuetudinis possunt confiteri cuilibet approbato Sacerdote. Laym. de Sacram. Pœnit. c. 10. n. 4.

Dico 4. Officium Parochi maxime requirit 1. ut intra duos menses post adeptam primitus Parochiā emitat Professionem Fidei in manibus Episcopi vel Vicarii Generalis. Trid. S. 24. c. 12. de Ref. 2. ut singulis diebus Dominicis & festis solennibus vel per se vel per alios idoneos instruat suos subditos verbò DEI & rebus ad salutem necessariis tum in Catechesi, tum pro concione dicendo. Trid. S. 5. c. 2. de Ref. 3. ut suis parochianis administret vel per se vel per alios Sacramentum Baptismi. per can. 8. caus. 16. q. 1. & alia Sacramenta, nimirum Extremæ Unionis, Pœnitentiæ, & Eucharistiæ suis temporibus, nimirum in agone, & posteriora duo etiam in Paschate, imò quoties Parochiani ex iusta causâ petierint. Azor, Laym. Barbosa de Off. & Potest. Paroch. p. 2. c. 19. n. 8. & c. 20. n. 11. Item per se vel per alium tenetur assistere eorum Matrimonii. Trid. S. 24. c. 1. de Reform. Matrim. 4. ut habeat certas Matriculas, videlicet librum, in quo annotati sint, qui ex suis Parochianis contraxerunt Matrimonium, cum retribus, die, & loco, quo contraxerunt. Trid. loc. cit. Dein librum, in quo descripti sint omnes Baptizati cum eorum parentibus, patris, anno & die. Trid. c. 2. Deberet insuper habere librum Confirmatorum cum patris, ut possit suo tempore sciri, cum quibus

personis contractum sit impedimentum Cognitionis Spiritualis. Aliqui etiam requirunt librum Mortuorum, seu in parochia sepultorum. 5. ut Dominicis & festis diebus, quibus populus tenetur audire Sacrum, per se vel per alium, si ipse sit impeditus, celebret Missam hora competenti. c. 2. de Parochiis. Extrav. 2. de Treuga & Pace, quibus textibus quantumvis asseratur, parochianos obligari audire Sacrum in sua parochia, per contrariam tamen consuetudinem derogatum est, cui haud obscure favet Trid. S. 22. in Decreto de observand. & evit. in celebr. Miss. ubi populum quidem monet, ut ad Ecclesiam parochialem accedat diebus Dominicis & festis, cogendum tamen non dicit. Adde, quod Ordines Mendicantes habeant privilegium, vi cuius omnes Christi fideles possint apud se etiam istis diebus audire Missas, & satisfacere praecepto Ecclesiae, uti & sumere Eucharistiam, saltem extra tempus Paschale atque articulum mortis; Sacramentum Pœnitentiae verò apud eosdem suscipere, & sua peccata confiteri, etiam tempore Paschali, & in articulo mortis, ut concessit nostra Societas Paulus III. in Constit. edita 15. Kalend. Novemb. 1549. Salva tamen dispositione Clem. 1. de privil. ubi Religiosis, etiam Mendicantibus, prohibetur sub excommunicatione latae sententiae, ne Sacramentum Eucharistiae & Extremae Unctionis (extra casum extremae necessitatis) ministrant moribundis sine speciali licentia Parochi vel Episcopi.

TITULUS XXXII.

De Officio Judicis.

SUMMARIUM.

1. Quis dicatur Judex: quando procedat ex officio Nobili, & quando ex Mercenario.
2. Quis possit esse Judex.
3. Quod sit Officium Judicis.
4. Judex inferior debet ordinariè secundum Leges stricte procedere.
5. Promittere sententiam secundum majora merita causae.
6. 7. Non potest condemnare, quem privatâ notitiâ scit esse innocentem, licet probetur iudicè esse reus, in quacunque causa.
8. Quid ergo Judici in tali casu faciendum?
9. Quae juris, non quae Facti sunt, supplere tenetur Judex, si omittantur à Partibus.
10. 11. An & quare ratione possit Judex accipere munera, & accepta teneatur restituere.
12. An in causa propria judicare.

1 Sciendum, Judicem, qui ex c. 10. de V. S. & l. 78. ff. de Judic. sic describitur, est persona publica (h. e. autoritate Juris, vel Consuetudinis, vel Principis, vel alterius, cui competit dare Judicem, vel constituere) ad id ordinata, ut secundum leges, & consuetudines locorum, populo jus dicat, scilicet causas rectè cognoscendo, & justè decidendo. duplici modo procedere posse, ex officio Nobili, & ex officio Mercenario. Ex officio Nobili procedit, quando vel mo-

tu proprio, vel ad instantiam quidem Partis, actionem tamen non habentis, vel non proponentis, sed officium Judicis solummodo implorantis, procedit; ut si inquit in crimina & criminosos, si dat Tutores vel Curatores, si dat Advocatum vel defensorem Parti, ob paupertatem &c. habere non valenti, si sequestrat bona, de quibus litigatur, si terminata per sententiam lite, executionem facit, si restituit naturalibus, aut famae, si restituit Minorem in integrum, vel aliquem infra dimidium justipretii laesum, si cavet damnum, si absolvit à censuris &c. Ex Officio Mercenario autem, quando ad instantiam Partis, actionem proprie dictam proponentis, facit ea, quae jus praescribit; ut si post intentatam actionem citat Partes, audit testes, concedit dilationes, vel aliquid aliud praecipit, prohibet, permittit Partibus, si fert sententiam vel Interlocutoriam vel Definivam. Ceterum etiam quando imploratur Judicis officium, v. g. restitutio in integrum, principaliter & contra certam personam, opus est contestatione litis, secus, si imploratur solum incidenter. c. 2. h. t. Ex definitione verò Judicis formantur sequentes quaestiones. 1. quis possit esse Judex. 2. quod sit officium Judicis. 3. an semper teneatur sequi praescriptum Legis. 4. item probabiliora. 5. & scientiam publicam, quae habetur per allegata & Juridicè probata. 6. an nunquam supplere ommissa Partibus. 7. nunquam accipere munera. 8. & nunquam judicare in causa propria possit. Ad & quomodo valeant acta Judicis existimati, & putati tantum, examinatur ad tit. 1. de Judicibus lib. 16.

Dico 1. Non quilibet potest esse Judex, sed ab hoc officio remouentur aliqui Natura, ut surdi, muti, perpetuo furiosi, imberbes: alii Moribus, ut servi, foeminae: alii Lege, ut Senatus moti ob turpem causam, infames. l. 12. §. 2. ff. de Judic. l. 2. 32. ff. de R. J. l. 2. C. de Dignit. Alii Canone, ut publice excommunicati, haeretici (nisi sint tolerati, & non reculeantur) c. 24. de Sent. & re jud. arg. c. 13. §. 6. moneantur de haeret. Quod Judex Ordinarius debet esse 25 & delegatus 20. annorum, dictum est tit. 29. m. 261. Circa imberbes & foeminas adverte, quod in Germania maxime; ubi jurisdictio politica transit ad haeredes per successionem apud illos, qui integras provincias & territoria pro se & familiis suis acceperunt in feudum, ea etiam derivetur in pupillos & minorennes, exercenda tamen per Tutores, Curatores, Administratores, imò quandoque etiam in foeminas Principes secundum peculiaria statuta aut consuetudinem.

Dico 2. Officium Judicis principaliter est; jus dicere, hoc est, partes litigantes; si componere non possit, audire, rationes & momenta, quae pro se afferunt, ponderare & pensare diligenter, ut secundum aequitatem & Jura sententiam proferat, & prolatam exequatur, atque sic suum cuique jus tribuat. Unde nullus odii vel irae, amoris vel amicitiae passione, nullis precibus aut muneribus se flecti patiatur; sed sine ulla personarum acceptione secundum leges,